

toliko močnejše sadno vino bomo dobili. Dober sadni mošt ima po 8 do 12 odstotkov sladorja.

Kislina pa ima sadno vino navadno le malo k večjemu 4 tisočinke v sebi, navadno le 1 do 2 tisočinki. Ker pa je prav kislina, ki dela vino prijetno, zato prav storimo, da pridevamo tudi takih jabolk, katera so kiselata po svoji naravi, ter po njih pridobi sadni mošt ono potrebno kislino, katera dela vino še prijetnejše in okusnejše. Zato pa svetujemo osobito onim gospodarjem, ki imajo tudi vinograde, ali vsaj kako brajdo pri domu, da zmastijo grozdje in pomešajo med stolčeno sadje, da pri vrenju dobi sadni mošt nekaj vinske kisline iz dodejanega zmaščenega grozdja. Tudi vinske tropine sploh so zato kaj dobre, da se na nje zmaščeni sadni mošt naliije in do 48 ur pusti, paziti je treba le, da so tropine še presne, ne zgrote, ker osobito v gorki jeseni se kaj naglo v tropinah razvija cik ali ocet.

Zagatnost ali tanin pa pripomore, da se mošt hitreje čisti, da postaja vino stanovitno.

Splošno imajo bruske več sladorja in zagatnosti, jabolka pa več kisline, zato je pomešavanje obeh prav umno in koristno. Kakor so pa razne grozdne sorte različne po kakovosti, po množini sladorja in kisline, tako je tudi s sadjem. V isti legi in zemlji zasajene trte rode raznovrstno grozdje; zelenika da mošt, ki ima komaj 14 odstotkov sladorja, mošt iz poleg nje rastoče trte „burgundec“ pa ima 20 odstotkov sladorja. Prav tako je s sadjem, zato treba, da preudarimo in pomešavamo taka sadna plemena, da dobimo res harmonično vino, to je, da se glavne snovi v pravi množini nahajajo v moštu. Sploh je svetovati, da se sadnemu moštu, osobito onemu, ki je zelo sladek in le malo kiselat, primeša takega sadja, katero ima mnogo zagatnosti. Najbolj primerna je mešanica 75 % sladkega sadja in 25 % zagatnega sadja.

Zelo velike važnosti za kakovost in stanovitnost sadnega vina je, da se sadje o pravem času in pravilno otrese. Iz nezrelega sadja dobi se mošt, ki ima le malo sladorja, pač pa primeroma preveč kisline. Da se sadje ne obije, vsaj ne prehudo, dobro storimo, da pod drevo položimo kaj slame in da sproti poberimo natreseno sadje, da se ne bije sad ob sad. Prav graje vredno pa je otepavanje sadja, ker pri tem zelo trpijo veje in celo drevo. Ako je sadje zelo trdo, kakeršno je posebno jesensko ali zimsko, katero se komaj do božiča omiladi, svetovati je, da se spravi na kupe, da se mladi, pri tem pa še dozoreva in sladkor izdeluje. V stanicah vrši se preosnova tvarin, vsled katere se zmanjšuje množina vode ter tudi kisline. Saj je obče znano, kako neokusno je nekatero jabolko, ko se vzame z drevesa, ko pa je nekaj časa se mladilo, postane zelo okusno in prijetno. V kupih pa se vrši dozorevanje toliko hitreje, kolikor topleje je v kupu, kar zapazimo lahko, da se sadje v kupu zgreje in poti.

Dobro zrelo, že mehko sadje pa naj se takoj podela. Predno pa se podela, mora se lepo odbrati, nagnilo

naj se loči in porabi ali za ocet, ali za domačo porabo. Ako je sadje prašno, blatno, svetujemo, da se tudi v čisti vodi opere, ker vedno nam mora biti vodilo pri napravi mošta največja snažnost v blagu in v posodah.

Sadje se potem zmasti ali v posebnih mlinih, ali pa se stolče, odtod ime „tolkovec“.

Ne bomo zametavali stare navade tolčenja, priporočamo pa tako zvane mline, ki sadje stržejo, drobce ter maste kaj dobro in hitro delajo. Take mline lahko izdelata tudi domač rokodelce; le paziti je, da se železni deli s pločevino (plehom) dobro zadelajo, ker železo rjavi v mokroti in od rje je potem tudi mošt neprijetne, grde rjave barve. S takim mlinom podelata ali zmastita dva moža v eni uri čez 1000 litrov sadja. Zmaščeno sadje naj v vrelnih badnjih ali kađeh potem ostane nekaj časa. Kolikor hladneje je, toliko dalje sme ostati, kolikor gorkeje, toliko manj časa. Ob hladnih dneh sme ostati tri dni, sicer le eden do dva dni. Zmaščeno sadje se pusti 1 do 3 dni v kadi zato, da se ogreje ter da iz lupinic nategne aromatičnih snovi, ki se le v kožicah ali lupinicah nahajajo in ki dajo potem moštu lep duh. Osobito pa ob gorkejših dneh pripeti se lahko, da se uže prvi dan vname vrenje. Zato je svetovati, da ima kad dvojen pokrov, in sicer bodi dobro pod pod zgornjim pokrovom, ki ima navadna vratca ali veho, utrjen drug pokrov, ki je luknjičast, to pa zato, da tišči pri vrenji vzdigajočo se zdrozgo navzdol, da je vedno v tekočini vtopljen, skozi luknjice pa da odhaja pri vrenji mošta razvijajoča se ogljenčeva kislina. V veho zgornjega pokrova vstavi se vrelna cev, da more skozi njo odhajati ogljenčevo kislino. Ta vrelna cev je ali iz kositarja, ali pa lončena. Napravljena je tako, da je čez glavno cev zvrnena druga, cilindru podobna posoda, ki sega v glavno posodo, katera je napolnjena z vodo. Tako je pot zaprta zraku do vrelega mošta ter zabranjeno, da mošt ne cikne ali da se ne skisa; ogljen čeva kislina, ker je krepkejša od navadnega zraka, pa prodira skozi vodo in po cevi od tod naprej v zrak.

(Konec prih.)

Poučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

233.

Dobre in slabe strani kokove. Sestavina kokovega perja.

(Konec.)

Posebno se prilega koka na potovanju na gorskih obronkih, ker olajšuje dihanje. Mej mestoma Paz in Takna nosi pešec pošto po štirikrat na mesec. Pot vodi preko visokih gora in prelazi na enem mestu goro od 13000 črevljev višine, a poštar ga v petih dneh prevale s težo 15 kg. In na tem potu ne je nič drugega kakor pečeno

koruzo, ali zato žveka koko. Campbell pripoveda, da mu je isti pot, kateri iznaša 249 angleških milj, prevalil jeden glasnik v štirih dneh, pa se je samo jeden dan oddahnil, in potem koj domov se povrnil. Kedar je Tschudi se mudil v visokem gorju, opazil je sam na sebi delovanje kokino. „Kedar sem se mudil v višini od 14 000 črevljev nad morjem, vselej sem preje, preden sem šel na lov, popil močen čaj od kokinega perja. To mi je pomaglo, da sem se mogel cel dan spenjati po strminah in opazovati hitronogo divjačino, in pri tem sem prav tako lahko dihal, kakor da sem zdolaj po ravnini hodil. Pijača ta me je tudi zasitila, in dolgo nisem čutil nobenega gladu.“

V kavi in v čaju so tri stvari, katere na telo naše delujejo. Tudi v kokinem perju so tri stvari, in za čudo močno podobne onim v kavi in v čaju. V kokinem perju se nahaja strup, ki ga zovejo „kokain“. Ako se iz perja izloči kokain, dobiti hočemo bele kristale, kateri pogrené in jezik tako omamijo, da nekaj časa ne čuti ničesar. V tem je danes, kakor se vidi, kokainu največja vrednost v zdravilstvu, in upotrebljajo ga, da pojedine dele našega telesa napravijo neobčutljive. V malej množini deluje kokain na celokupno živčevje, ali kako, tega še danes ne znamo prav. Druga sestavina kokinega perja je čreslena kislina.

Tretji sestavni del perja je duhteča kokina smola. Kokino perje, ki je v Evropo dovažajo, prevlečeno je z nekim smolastim voskom. Na zraku izhlapi ta smola ter izgubi svoj duh, pa zato staro perje nima nikake vrednosti in cene. Kjer se perje mora na trg odpravljati, tam je dobro zvežejo in v kožo zamotajo, da tem manje duha izgubi. Sestavine kokinega perja v zvezi z živim apnom imajo znamenit učinek na človeški ustroj, in če nam tudi še ni znanost delovanja teh sestavin v vsej podrobnosti preiskala in ustanovila, vendar moremo reči, da zmerno žvekanje koke ni nevarno. Ako se Evropec naslaja s kavo in čajem, Azijec z opijem in betelom, bilo bi krivično, ako bi Indijancu za zelo jemali, da koko žveka.

(Dalje prihodnjič.)

Razne reči.

— Presvetli cesar je podaril 2000 gld. po povodnji poškodovanim v Radovljiškem okraji.

— Cesar v Celji. Prijazno mestece Celje se je preobleklo v nedeljo dne 30. avgusta t. l. v izvenredno praznično obleko. Ulice in hiše so bile okusno okrašene, tudi lepi slavaloki so bili postavljeni. Mestece Celje je dostojno vzprejelo presvetlega cesarja, ki si je prišel ogledat vojaške vaje, vršeče se po Celjski okolici. Zjutraj ob 7. uri se je pripeljal presvetli cesar. Na kolodvoru sta ga pričakovala nadvojvodi Albreht in Viljem, načelniki duhovenskih, civilnih in vojaških oblastev. Ogromno število množice je pozdravilo presvetlega cesarja pri dohodu z navdušenimi „živio“ in „hoch“ klici, mestna

godba pa je zaigrala cesarsko pesem. Mestni župan je ogovoril vladarja, nakar mu je Nj. Veličanstvo odgovorilo, da si hoče ogledati o priliki vojaških vaj napredek Celjskega mesta. Med tem ko je presvetli cesar počastil z ogovori nekatere osebe, med njimi tudi opata Ogradija, razgovarjala sta se nadvojvodi z doktorjem Srncem, katerega jima je predstavil namestnik Kübeck. S kolodvora se je odpeljal vladar na svoj Najviši stan v poslopje okrajnega glavarstva. Po sv. maši v nemški cerkvi, pri kateri je bil presvetli cesar, vzprejemal je deputacije, in sicer: mestno duhovščino, dostojanstvenike iz Celja, načelnike oblastev, mestni zastop, okrajni zastop Celjski z načelnikom dr. Srncem. Popoldne ob dveh je šel presvetli cesar peš v mestni park, kjer je pela in se igrala šolska mladina. Povsod ga je spremljala nebrojna množica ljudstva ter mu klicala neprenehoma navdušeno: „živio“ in „hoch.“ Po programu bi se ne smeli Slovenci nikjer udeležiti oficijalnega vzprejema, tako je hotela nestrpnost nemška, ki bi Nj. Veličanstvu sploh rada Slovence počrnila. Vender se je pa posrečilo energičnemu postopanju ondotnih rodoljubov, da so smeli vsled posredovanja c. kr. namestnika bar. Kübecka napraviti cesarju ovacijo. Predno se je namreč vrnil presvetli cesar preko kapucinskega mosta iz parka v mesto, zapeli so mu tam pevci Celjske čitalnice in slov. pevskega društva v močnem zboru krasno pesem: „Moja Avstrija.“ Po petji je stopil cesar k g. Mihi Vošnjaku, državnemu poslancu, ter ga odlikoval z raznimi vprašanji; ogovoril je tudi župana Celjske okolice Glinška ter tudi pevovodjo nadučitelja Jurkoviča iz Šmarija ter pohvalil pevce. Po dvornem obedu pri „Elefantu“ razsvetlilo se je celo Celjsko mesto in njegova okolica. Razsvetljava je bila krasna, posebno po slavalokih in nekaterih poslopjih. Presvetli cesar se je peljal po vseh večih ulicah, spremstvo pa za njim. Povsod, koder se je vozil, bilo je zbranega vse polno občinstva, posebno so bili Slovenci iz okolice mnogoštevilno zastopani, kar so baje Nemce jezilo ter jim posebno živio-klici presedali. Tudi bakljada, ki se je naposled ustavila na cesarja Jožefa trgu pred stanom Nj. Veličanstva, posrečila se je izvrstno. Ko so bili zapeli pevci dve nemški pesmi, umaknil se je presvetli cesar k počitku. Dne 31. avgusta se je udeležil cesar vojaških vaj do konca. Ob 7. uri je bil dvorni obed, h kateremu so bili povabljeni cesarski namestnik, okrajni glavar, vojni minister, podmaršal Fuchs, generalni major Heyrowsky, več polkovnikov, podpolkovnikov in majorjev. Dne 1. t. m. zvečer ob 7. uri se je pa odpeljal presvetli cesar k velikim vojaškim vajam pri Waidhofen-u na Nižem Avstrijskem.

— Cesarjevo potovanje na Češko. Za vzprejem presvetlega cesarja se delajo v Pragi velikanske priprave. Razen Prage bode obiskal cesar tudi mesto Liberce, kjer je mnogo velikanskih industrijskih podjetij. Ker je to mesto po veliki večini prebivalstva nemško, menijo nekateri češki listi, da misli cesar s tem poka-